

AZ ŐSKERESZTYÉN EGYHÁZ IDENTITÁSMOTÍVUMAI A SZENTÍRÁSBAN

RADVÁNSZKY FERENC

PhD, a kaszonyi és bótrágyi református gyülekezet lelkipásztora,
a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola óraadó tanára

Egy magyar népmese szerint, az egyik király eltévedt egy hatalmas erdőben. Nem volt a helyén, király volt királyság nélkül, s így nem tudta betölteni a saját küldetését és feladatát. A király nagyon haza akart menni. Az erdőben találkozott sok mesebeli alakkal, akiktől a király segítséget remélt. Voltak ugyan jó szándékú alakok, akik nem értették, hogy miért akar a király kimenni ebből az erdőből, amikor itt sok ennivaló van; voltak cselszövők, akik szándékosan vezették félre a királyt; volt olyan, aki tudott egy kivezető utat, csak a király azon képtelen volt járni. A király rengeteget kereste a helyes utat, s sokszor találta magát ugyanazon a helyen. Végül a király, amikor már rengeteg mindent kipróbált és megismert, ezért az erdőben is királyként tudott dönteni, egy jó utat és segítőt választva, kikerült az erdőből.

A közép-kelet-európai református egyházak helyzete nagyon hasonló a mesebeli király állapotához:

- nincs a saját helyén (Hol van a helyem?)
- találkozik sok jó és sok rossz segítővel (Ki a jó és ki a rossz segítő?)
- sokszor gondolta, hogy rátalált a helyes útra és amikor azon kezdett el haladni, kiderült, hogy nem visz előre, csak ugyanoda kerül vissza (Melyik a helyes út?)
- reménytelenné és bizonytalanná válik, mely nagyon veszélyes egy ilyen helyzetben (Mit is csináljak most?)

A továbbiakban egy rövid útikalauz szeretnék adni a helyét kereső református egyházamnak, a Szentírás tanítása szerint, az Ősegyház tapasztalataiból.

ABSTRACT

В одній угорській народній казці йдеться про короля, що заблукав у великому лісі. Він опинився не на своєму місці, став королем без королівства, тож не зміг виконувати своє призначення та обов'язки. Король дуже хотів повернутися додому. Він сподівався на допомогу різних казкових істот, з якими зустрічався у лісі. Серед них були доброзичливі, які не змогли зрозуміти, чому король бажає вийти з лісу, коли тут достатньо їжі; зустрічалися також підступні, які навмисно обманювали короля і скеровували його на манівці; зустрів король і таку істоту, яку підказала шлях із лісу, але тією дорогою король не зміг пройти. Шукаючи вихід з лісу, король часто повертався на те саме місце. Зрештою, король, випробувавши і пізнавши багато чого, зміг і в лісі діяти як справжній король: приймати рішення, вибрати правильну дорогу та справжнього радника і нарешті вибратися з лісу.

Становище реформатських церков у Центрально-Східній Європі дуже нагадує ситуацію з королем зі згаданої казки.

- Вони перебувають не на своєму місці (Де моє місце?)
- Зустрічаються з добрими та підступними радниками (Хто є добрим, а хто недобрим помічником?)
- Багато разів здавалося, що знайдено правильну дорогу, але під час руху нею виявлялося, що вона веде не вперед, а назад (Яка дорога дійсно правильна?)
- Вони потрапляють у стан безнадії та невпевненості, що дуже небезпечно у такій ситуації (Що треба тепер робити?)

У публікації, спираючись на Святе Письмо та використовуючи досвід ранньохристиянської церкви, бажаємо подати короткий путівник для нашої реформаторської церкви, яка шукає свій шлях.

BEVEZETÉS

Az ősegyház és a jelen társadalmi és egyházi helyzetünk közt sok párhuzamos belső és külső kényszerítő körülmény (status confessiones) fedezhető fel, melyre a kívülről és a belülről irányuló önazonosságunk újraformálásával kell válaszolni (mechanikusan: analízis, helykeresés, feladatmeghatározás, eszközfelmérés, stratégiai készítés, újakezdés). A korai keresztyénség és az identitás-meghatározás közép-kelet-európai általános és egyházi igényei közötti párhuzamokat, ezen párhuzamok következtetéseit és lehetséges megoldási modelleket sűríti magába az egyház önmagáról alkotott képe a *Szentírásban*.

E dolgozat, a *Szentírás* egyházképét egy belső definíciós és egy külső definíciós részletben tárgyalja. Konkrétan vázlatosan bemutatom a *Szentírás* egyházképeit és a Jézus visszajövetelének valóságából szerveződő egyház-megnyilvánulásokat.

AZ EGYHÁZ MEGHATÁROZÁSA A SZENTÍRÁSBAN

A *Szentírásban* nyolc alapmeghatározás található a keresztyének közösségére, az egyházra vonatkoztatva¹:

1. Eklézsia
2. Isten népe
3. Krisztus nyája
4. Isten ültetése
5. Isten épülete
6. Anyaegyház
7. Krisztus teste
8. Harcoló és győzedelmeskedő egyház

¹ Ezek a meghatározások inkább gyűjtőfogalomként szerepelnek, melyek a különböző meghatározásokat rendszerezik. Stauffer szerint hét meghatározás van, de szerintem, az antioldalt mint negatív definíciót bemutató kép is az identitásképek közé sorolható. STAUFFER, E., *Az Újszövetség teológiája*. Budapest, 1981.

EKLÉZSIA

Az *Ószövetség* (később: *Ósz*) két fő motívumot használt Izrael közösségének mint Isten gyülekezetének a jelölésére: יהוה־קהל és יהוה־עדה. Mindkettő Izrael gyülekezetét jelöli (קהל – gyülekezet, עדת – összejövetel). Néha ez a két kifejezés együtt is használatos, mely a két definíció közötti csaknem elmosódó különbségre utal (Ex 12, 6; Num 14, 5; Jer 26, 17). Viszont a Septuagintában (később: LXX) következetesen: עדת - συναγωγή és a קהל - εκκλησια. A jelentéskülönbség a terminusok használatának helyszíni arányaiban mutatkozik meg (némiként):

Az עדת főleg a kauzális alkalmakon használatos az Isten gyülekezete megnevezésére:

- a törvény kijelentésénél és alkalmazásánál: Dt 5, 22; 9, 10; 10, 4; Józ 8, 35; Neh 8, 2;
- a páska ünneplésénél: Ex 12, 6; 2Krn 10, 13; az áldozatnál: Lev 4, 13 k.; 16, 17. 33; Num 17, 12;
- az áldás közlésénél: 1Kir 8, 14;
- az istentiszteletnél: Zsolt 22, 23 kk.; 35, 18; 89, 6; 149, 1;
- a prófétai ítéleteknél: Mik 2,5;
- az isteni ígélet közvetítésénél: Jer 31, 8;
- negatív értelemben: Gen 49, 5 k., Péld 21, 16.

Tehát az Isten népe megjelenése és megjelenítése rendszerét jelöli az עדת (nem a legközvetlenebb kapcsolat Isten és ember közt).

Az קהל lett az εκκλησια megfelelője (a LXX fordítását és értelmezését követve) az újszövetségi kánonfejlődés során (profán görögben az εκκλησια, egy város teljes jogú polgárainak az Agórán való összejövetelét és tanácsát jelentette):

Krisztus is úgy használta a קהל -t, a LXX εκκλησια értelmezését követve, az 'Isten

népe' megjelölésére alkalmazta (Mt 26, 18; 18, 17), s Jézus azért jött, hogy a ἑκκλησία-t megújítsa.

Pál, az ἐκκλησία-t, az 'igazi Isten gyülekezete'-ként alkalmazta²: magáról azt állítja, minősítve egyúttal az egyházat is, hogy az Atyák Istene ἐκκλησία-ját üldözte (Gal, 1, 13; Fil, 3, 6; 1Kor 15, 9).

Az *Újszövetségben* (később: *Úsz*), a keresztyén gyülekezet megjelöléseként egyszer van a συναγωγή alkalmazva, jellegzetesen Jakab által (Jk 2, 2), később csak a zsidó gyülekezet meghatározásaként szerepel (Mt 10, 17; 23, 6; ACs 22, 19; 26, 11; Jel 20 9; 3,9). Véleményem szerint, a συναγωγή kifejezés használata a keresztyén gyülekezet jelöléseként, az Ósz-i és az Úsz-i Isten népe közti folytonosságot és a keresztyén küldetést a zsidóság felé hivatott kiabrázolni. Schenke szerint a Mt 16, 18 (Péter küldetése) értelmezése, hogy Izrael, mint megújított Isten népe fog majd az ἐκκλησία-ba (az Isten igazi népe) közé gyűlni (de valószínű, hogy főleg az első időben és akkor is csak a Jeruzsálemi gyülekezetben lehetett ez meghatározó nézet). Főleg a pogány keresztyének szóhasználatában, az ἐκκλησία kifejezés, később, a keresztyének zsidóktól és a *Tóra* tradíciójától való megkülönböztetéseként és így a zsidók felé egyfajta hitvallásként volt használatos³.

Az *Úsz* az ἐκκλησία-t egyháznak nevezi minden megnyilvánulási helyen: magánházban (Rm 16, 5; 1Kor 16, 19; Kol 4, 15), városban (Jeruzsálemben: ACs 8, 11stb., Korinthusban: 1Kor 1, 2 stb., Thessalonikában: 1Thess 1, 1 stb., Jel 2, 1 kk.), a tartományokban és országokban (Judeában: Gal 1, 22; Galáciában: Gal 1, 2; Ázsiában: 1Kor 16, 19; Makedoniában: 2Kor 8, 1) és az egész világon (Mt 16, 18; 1Kor 6, 4; 12, 28; Ef 1, 22; 3, 10. 21; 5, 23 k.; 27, 29. 32; Kol 1, 18. 24; Fil 3, 6; 1Tim 5, 16; Rm 16, 24).

² Lásd még Pál hármas ecclesia értelmezését később.

³ SCHENKE, L., *Die Urgemeinde*. Stuttgart, Berlin, Köln, 1990, 86 –88 o.

Az ἐκκλησία-hoz való tartozás alapja az isteni kiválasztás és az elhívás (Ézsa 48, 12; 1Kor 1, 9; Zsid 3, 1). Ez az új nemzet, melyet „Isten fia a világ kezdetétől fogva a világ végezetéig az egész emberi nemzetségből Szentlelke és Igéje által magának az igaz hitben megegyező, örökéletre ... gyűjt, azt oltalmazza és megtartja...” - Heidelbergi Káté, 54 (Rm 8, 29; 1Pt 2, 9; Zsolt 71, 17-18; Ézsa 59, 21; 1Kor 11, 26; Zsolt 129, 4-5; Mt 16, 18; Jn 10, 16. 28; Ézsa 59, 21; Rm 1, 16; 10, 14-17; Ef 5, 26; Jn 17, 21; ACs 2, 42; Rm 12, 4-5; Ef 4, 3-6. 15-16; 1Tim 3, 15; 1Pt 2,5).

ISTEN NÉPE

Ez a meghatározás, az egész emberi nemzetségre (nemcsak az egyházra) is alkalmazott, mert „Ő (Isten), mindenkit egy nemzetségből teremtett” (ACs 17, 26-29). De az „Isten népe” kifejezés, az *Ószövetségben* (később: *Ósz*), főleg Izrael megnevezése volt (Ex 19,5; Dt 4,20; 2Sám 7,24; Neh 1,10; Zsolt 78,71; Ézsa 63,14; Jer 13,11; Ez 37,27; Zak 8,8; Lk 26,11 stb.), akit az Isten választott ki (Dt 7,6-8; Mal 1,2-3) a többi nép közül, papi szolgálatra, Isten képviselőnek a céljából (Ex19,6). Ezt a papi tisztségre elhívott kiválasztottság-gondolatot, a korakeresztyénség, mint Isten szövetségének folytatója, az *Ósz*-ből átemelve, magára értelmezve, s funkcionálisan, a népek közötti misszió gondolatát, a legfőbb önazonosságtényezőként kezelte (2Kor 6,16/b). Ebben az értelemben az egyház mint Isten népe, akinek az Ura és Atyja az Isten, papi nemzet, akinek a feladata az Isten képviselője az egész világ előtt (2Kor 6,18; 1Pt 2,9; Jel 1,6; az *Ósz*-ben: Ézsa 26,13; Ex 15,2). Az egyház kontrasztját az „Isten népe” kategóriában kiabrázolván:

– a jelen haldokló világgal szemben: az egyház, a jövő szeretet és élő nemzetsége, (Rm 8,19; Jel 21,3);

– az *Ósz*-gel és Izraellel szemben: Krisztus Egyháza, az *Úsz* gyülekezete (ACs 3,25; Gal

4,24; Zsid 8,16), az Igazi Izrael (Gal 6,16; Rm 9,6; 2,28; Jel 2,9; Lk 3,8; Rm 4,16 kk.; Gal 3,7; Zsid 2,16);

A világgal és a zsidósággal szemben egyaránt: a Maradék (Rm 8,27; 11,4), a Mennyei gyülekezet (Jel 13,7; Ef 1,8; Rm 1,7; Kol 3,12; Jel 4,7; 2Tessz 1,10), Krisztus menyasszonya (2Ján 5,2; 2Kor 11,2; Jel 22,17; Ef 5,23).

KRISZTUS NYÁJA

Etimológiai eredete a „Krisztus nyája” terminusnak Izrael prófétái, királyi és pásztori múltja, amely az állattartó közegben és közegből alakult ki isteni rendelkezések által. Az Ősz rengeteg képet használ Izrael meghatározására, melyek a pásztori életből jöttek: Izrael, Isten nyája (Zsolt 79,13; 80,2; 95,7; 100,3), a jó és a rossz pásztorokról (Zsolt 22; Ézsa 40,11; Ez 34,23; Zak 11,6), az eltévedt és a jövő nyáj (Ézsa 13,14; 53,6), az utolsó időben az Isten által ismét összegyűjtött nyáj (Zak 9,16). Az Ősz emberi közül senki nem élt az őspalesztínai tapasztalatok között (senkit nem ismerünk a tanítványok és az Ősz írói közül, aki pásztor lett volna), mégis a pásztorról és a nyájról alkotott terminológiák oly rendkívül erősen hatottak, hogy az egyház is magától értetődően és magát csak az Isten nyája gondolatkörrel hitelesítve vette át e kifejezéseket, mint Krisztus saját elveszett, de megmentett nyája (Ján 10,12 kk.; 1Pt 2,25; Zsid 13,20; Mt 9,36; 26,31; Ján 21,15 kk./Zsolt 76,21; ACs 20,28; Ef 4,11; 1Pt 5,2; Lk 12,32). Sajátos és máig rögzült megújuláson ment keresztül az Ősz-i pásztorkép, a hellenista bukolikával való találkozásnál (pl.: az egyik legközvetlenebb példája e két pásztorkép ötvözetének, a Hermász Pásztor, ahol a Pásztor Krisztust, a nyáj, az egyházat jelképezi).

ISTEN ÜLTETÉSE

Az ősbabiloni kultúrvilágban az Isten népének elterjedt megnevezése volt az „Isten

ültetvénye” (bibliai nyomok: Ézsa 5,1kk.; 27,2 kk.; Zsolt 79,9). Az Ősz, Izraelhez képest kitágult horizontjában, ez a kifejezés Krisztus gyülekezetének fontos megnevezéseként terjedt el. Isten országának történetét Jézus, egy szőlőkerttel példázza, asszociálva Ézsa 5-re (Mk 12,1 kk./1Kor 9,17). A Jn 15 metaforájában, az élethordozó, a szőlőtő, ahol az indák élet- és terméshozó esélye, a tőkével való szoros kapcsolattól függ. A legfőbb tulajdonsága az elkövetkező Isten országának (Civitas Dei) és Isten üdvkorszakának, „az élet gyümölcse” (Jel 2,7; 22,2). Több helyen, az „Isten ültetvénye” és az „Isten épülete” kép egymással kombinálva jelenik meg (Ézsa 5,2; Mk 12,1; 1Kor 3; Jel 21 kk.).

Az egyházra alkalmazott következő kifejezések tartoznak még az „Isten ültetése/ültetvénye” meghatározási kategóriába: horgony, mely szilárdan beágyazott (Mk 4,3 kk.; 1Kor 3,6 kk.; 2Tim 2,6), fügefafa (Lk 13,6 kk.), mustármag (Mt 13,31 kk.), olajfa (Rm 11,16 kk./Ez 17 stb.), szüret (Jel 14,14 stb./Jl 4,13).

ISTEN ÉPÜLETE

Az őskeresztység mint egyház, önmagát, már a kezdeti időktől, a jelenlévő és bizonytalan világban, erős, mozdíthatatlan és védelmet nyújtó épületként határozta meg. A Mt 16,18-ban az erős és örökkévaló egyház képe mutatkozik meg, mely a péteri hitvallásra alapul. Ennek a képnek a hátterében, Ősz-i gondolkodás áll. Ui. az Ősz-ben, a mozdíthatatlanság jelképe, a Sion hegye, amelyen a mennyei város építetik és amely az Isten népének a lakóhelye (lásd: Mt 4,5; 5,35). A zsidóságnál, a „törvény háza” (konkrétan többször a zsinagóga szinonimája), Izrael fundamentuma. A qumráni közösség felfogása szerint, ez egy emberkéz által készített építmény. De találhatunk őszraeli mítoszokat Yima váráról, ahol az emberiség maradványáról maga a Királyok Királya gondoskodik, valamint a babiloni tradíció is tartalmaz hasonló funkcióval rendelkező képeket, mint a „világhegy”, illetve „sziklaépítmény”.

Shenke szerint, a Jézus által öndefinícióként alkalmazott Ósz-ból hozott (Ézsa 28,16) eszchatologikus „sarokkő” motívum, „Isten épületével” hasonló végidőkre vonatkozó karaktert hordoz. Így valószínű, hogy a Gal 2,9 „tartópillér” képe, az utolsó történelmi szakaszra vonatkozik. Annál is inkább, mert Qumránban, ezt a képet apokaliptikus értelemben használták. A Mk 14,58-ban, a gyülekezet mint új lelki templom jelenik meg, mely a Visszatérő Krisztus által építették fel.

Krisztus kijelentése szerint, Isten országának az építésére elhívott személyek, a folyamatosan beteljesedő üdvtörténetet munkálják. A Krisztus gyülekezete egy meghatározott helyen épül fel (Mt 5,35; Jel 11,2). Az egyház önmagán belüli népeket átfogó és összegyűjtő küldetése: kijavítani Babel káoszát (ACs 2). A tervek szerint égig érő Babel tornyának a küldetése, az emberi nagyság kiábrázolása volt, ezzel szemben egy őskeresztyéni apokrif irat szerint Isten jövendő városa fog az égig érni, mert az Isten dicsőségét reprezentálja (Sybilla 5,252).

A földön küzdő egyház (ecclesia militans) a mennyei Jeruzsálemre mutat, mely az új teremtés központja (Gal 4,26; Zsid 12,22; Jel 3,12; 21,2 kk./Ézsa 54,11 kk.). Az Ez 48,16 és a Jel 21,16 szerint, a mennyei Jeruzsálem négy-szögletű, mely a keleti felfogás szerint, a védelmező építmények ősképe (Yima vára is négy-szögletű). Tehát az egyház építményként való megjelenítése, a zarándokok „harcoló városa”-ként mutatkozik meg ebben a világban, mely a jövendő és megállapodott „városát” (otthonát) keresi, mert a „mi városunk a Mennyben van” (Zsid 13,14; 11,10; 12,12; Jel 3,12; 22,19) és itt a keresztyén ember csak zarándok, aki a visszatérő Krisztust várja (Fil 3,20).

ANYA EGYHÁZ (ECCLESIA FEMINA)

Sok antik városnak saját istennője, illetve anya istennője volt, amelyek az adott város sajátosságainak a megtestesülései voltak (lásd: ACs

19). Az ősbabiloni és intertestamentális tradíciókban előforduló sok feminim kifejezést találhatunk mind a régi, mind az Újjeruzsálemre vonatkoztatva: szűz, menyasszony, nő, anya (Hos 2,8; Ézsa 54,4 kk.; 62,4 kk.; Ez 16,7 kk.; Js 37,22; - Akiba M. Ex. 15,2; Cant.r. 8,6 stb.). Ezek a képek jelentős szerepet játszottak a Jézus példázataiban, a Jelenések könyvében, Hermás Pásztorában és az őskeresztyén mozaikművészetben (Mk 2,19 kk.; 25,10 kk.; Jel 19,21). Az Ef 5,31 kk., a Gen 2,24 –et használja, Krisztus és az egyház kapcsolatának kiábrázolására, melyet nagy titoknak mutat be (még: 2Kor 11,2). Ennél a metaforánál az keresztyén, mint az Isten Városának gyermeke határozódik meg. Pl.: Kálvin továbbfejleszti és konkretizálja az egyház anyai képét: „Akinék az Isten az Atyja, annak az Egyház az anyja” (Inst. IV.I.1. (Lev 13,34/Mt 2,18). Az egyház, anyaegyház, Aki az Isten teremtő Igéjét egyedül helyesen értelmezi és kijelenti, s ez az Ige az elhívottakat összegyűjti hívőket (Hós 2,1; Gal 4,23.26-28; 2Jn 1; 1Kor 15,8). Krisztus az elsőszülötte az anyaegyháznak (Jel 12,1 kk./Rm 8,29 kk.). Az asszony, az Isten városával (Civitas Dei) azonos, akinek koronája és a koronán 12 csillag van (Jel 12,1-7; Gen 37,9; Jel 7,4 kk.), aki által a világba belép a Messiás, az Ő fia (Jel 12,17).

KRISZTUS TESTE (CORPUS CHRISTI)

A valóságos test képe már a régi időktől használatos volt egy közösség tagjai összetartozásának és egymás kiegészítésének céljából. E hasonlat fejlődését mutatja, hogy az intertestamentális korban, a test képének monarchikus struktúrája hangsúlyozódik (a testrészek a fej által irányíttatnak). Az Úsz egy ismert képet használ, amikor az Egyházat, mint testet mutatja be (corpus christianum – a keresztyénség teste, Corpus Christi – Krisztus teste, Rm 12,4; 1Kor 10,16 kk.; 12,12-13), ahol Krisztus az Egyház feje (Jn 10; Kol 1,18.24/2,20; 1Kor 11,3) és az élet hordozója (Kol 2,19; Jn 15,1 kk.). Ezt a terminus a testről,

Pál gondolkodásában tovább fejlődik ahol az evangélium megjelenítése és a továbbadása a testté szerveződés küldetése (Rm 12,3 kk.; 1Kor 12; Ef 1,15-23; 4,1-16; 5,23 kk.; Kol 1,18; 2,10.19, ill. lásd még: Jn 15).

Rm, Kor, Ef, Kol levele képe a testről két különböző kiindulópontból fejlődik⁴: Rm és Kor test képének fő motívuma a testrészek közötti kapcsolat, míg az Ef és Kol a fejnek való alávetettségek hangsúlyozza (de megemlítendő, hogy az 1Kor 12 és Ef 1-16 közt több kapcsolópont is található⁵).

A Rm és az 1Kor test-képének a háttérben valószínű Menenius Agrippa meséje áll, a testről és részeiről, melyek mindent együtt kell, hogy végezzenek. Ez az allegorikus kép nagy valószínűséggel ismert volt Pál és hallgatói számára⁶, amit az egyház megjelenítésére használt az apostol. A nagy különbség Menenius Agrippa mesére és Pál magyarázata között, hogy Agrippa kiindulópontja az emberi természet, de Pál forrása a Krisztussal való kapcsolat, melyet az egyház a test formájában tud megélni és kiábrázolni (Rm 12,4 kk.; 1Kor 12,12 kk.). A szolgálatok a testen belül valósulnak meg a Szentlélek által, és egy gyülekezeti tag egy legitim karizmával rendelkezik, mellyel a Testet, a gyülekezetet erősíti. A látható gyülekezet, mely a kériugma (üzenet) által van meghatározva, Krisztus valóságos teste (nemcsak hasonló hozzá), aki megjeleníti Krisztust ebben a világban.

Pálnál, a $\sigma\mu\alpha$ (test) terminus az egész embert jelenti, akiknek Istennel és az ő felebarátjával van kapcsolata ebben a világban. Az egyház egy olyan hely, ahol az ember az Isten erejét

használja fel hit által. Krisztus az Ő teste által akar a jelenben szolgálni (Ef 4,10-16). „Az Egyház, Krisztus mennyei teste”⁷.

A Krisztus-testkép nem kifejezetten lelki karakterrel rendelkezik, hanem a mennyei szentség történelemben való megjelenése: az egyház a választott, de újból választott nép, s a keresztyének Ábrahám gyermekei Krisztus által (Gal 3,16.19). A Testhez csatlakozás lépései: Krisztus – a test Krisztusban – a lélek; és nem: Krisztus – a lélek – a test. Ez a rangsor a keresztesítés által ábrázolódik ki.

A Krisztus-test egy etikai karakterrel is rendelkezik. A testrészek egymással való kapcsolata, egy megújult közösséget formál, mert új kapcsolatban vannak Krisztussal, mely egy új, eddig soha nem tapasztalt emberi kapcsolat-struktúrát eredményez (1Kor 12,27). A paradicsomi bűnesetben szétszakadt az ember horizontális (ember és ember közötti) és vertikális (Isten és ember közötti) kapcsolata, melynek következtében a helyreállítás iránya, e kétirányú kapcsolat (mint életter) helyreállítása lehet. A megújult ember egy újjáteremtett életteret nyer Krisztus által.

A Krisztus-testkép Ef-ban és Kol-ban más karakterrel rendelkezik, mint a Rm-ban és az 1Kor-ban. Ui. az Ef és a Kol Krisztus-test a test és fej kapcsolatát, tehát a test vertikális és pneumatikus aspektusait emeli ki; szemben a Rm és az 1Kor testképével, ahol a testrészek közötti, tehát a horizontális kapcsolat kap hangsúlyt. Ef és Kol képében, Krisztus mindig mint fej jelenik meg (Ef 1,20-23; 4,8-10.15; Kol 1,18; 2,10.19), akiben van a növekedés és az erő programja. Ezekben a levelekben a test fő feladata, Krisztus hatalmának és erejének a reprezentálása, ami által az egyház megdicsőülése halad előre (ecclesia triumphans - Ef 1,15-23; 4,8-10; Kol 1,15 kk.; 2,9 kk.). A megdicsőülés mechanizmusa, a test identitástényezőjévé

⁴ GOPPELT, L., *Theologie des Neuen Testaments*, p. 122-125.

⁵ 'Ugyan az a Lélek' – 1Kor 12,4/Ef 4,4; 'Ugyan az az Úr' – 1Kor 12,6/Ef 4,6. Itt ugyan két kiindulási pontról beszélhetünk, de nem lehet éles határra gondolni, annál is inkább, mert meghatározottan közös tárgyat mutatnak be.

⁶ HERCZEG, P., *Az Újszövetség Theológiája*. Budapest, Rádai nyomda.

⁷ BARTHA, T., VLADÁR, G., *Bibliai szókönyv*. Kolozsvár, 1992.

vált preexisztens karakterét mutatja (Kol 3,1). Pál korában, az egyház egy jelentős identitáskrizise abban mutatkozik meg, hogy a történelmet mint teremtett közeget fel kell vállalni és be kell élni, mert Jézus visszajövele késik, a történeti Jézus szemtanúi egyre fogynak. Tehát az egyház eschatológiai és történelmi identitása közötti egyensúly bomlott fel. A jövőt és a jelent valóságos önazonosságtérként értelmező egyház, az idő és tér feszültségét a Krisztusi közösség preexisztenciájának megfogalmazásában oldotta fel. Melynek a következménye: a Krisztus történetének történelemben való folytatása. A preextencia gondolatvonalban húzódnak a Jel és a Zsid apokalipszismotívumai, amelyben az egyház egy hosszú úton, a történelmet felvállalja és Krisztus értékrendje szerint új teremtésen viszi keresztül (nem ellenségként, hanem feladatként tekinti, melyben a „creatio continua – folyamatos teremtés” teremtési elvét valósítja meg)

Krisztus mint fej az oka és kiindulópontja „minden idők Egyházának”. Az Ef 5,23-ban, a családi viszonyok képei interpretálják a Krisztus-test fogalmát: ahogy a férfi feje a nőnek, úgy Krisztus is feje az egyháznak; valamint az Ef 5,28-ban, ahogy a nő és a férfi egy testként jelennek meg a házasságban, úgy Krisztusnak is az egyház a teste. A fejnek hatalma van a test felett (Ef 5,22). Krisztus megváltotta a gyülekezetet, ezért Ő a tulajdonosa és a feje az egyháznak. Tehát az egyház, mint tulajdon identitása a megváltásból táplálkozik és a Megváltóra épül (ahogy a paradicsomi teremtésben a férfiből származik a nő - 1Kor 11,3.8.12). Az antik felfogás szerint, a követés mint identitásválasztási mechanizmus fogalma, az ősatyákban dől el. Krisztus megfeszített testében (itt ősök) található, az önazonosságot testileg is felvállaló megkeresztelt új élete, s így ő az időben és térben az önazonosságát, már a testrészek között élheti meg. Tehát Krisztus a feje és oka mindennek, ami a történelemben az örökkévalóság megtestesítője, vagyis egyedüli értelme (Kol 1,15–18).

A Krisztus-testkép (σωμα του Χριστου), a „rothadandóság alá vettetett” világ egyetlen reménysége, mert Krisztus tagjainak lehetséges csak a mulandóság rabságából kilépni, és Krisztus mint a fej által felmutatott jövőt örökölni (Lk 21,12; Jn 15,20; 2Kor 4,9; 1Tess 2,15; 1Tim 3,12 stb. – 2Kor 4,17; Rm 6,23 stb.).

A HARCOLÓ ÉS A GYŐZEDELMESEKEDŐ EGYHÁZ (ECCLESIA MILITANS EN TRIUMPHANS)

Az egyházra vonatkozó szentírási képek egy jelentős csoportja militáns jelleggel rendelkezik: a Sátán, a világ, a test ellen harcoló (1Pt 5,8; 1Tim 3,13; Jn 15,8; 16,33; 1Pt 2,11; Zsid 12,4; Kol 4,12; Fil 1,27; Rm 15,30; 2Kor 10,3-4; Lk 13,24; Ef 2,2; 6,11–12; Jn 15,9; Gal 5,12; Rm 7) és győzedelmeskedő (1Kor 2,9; Jel 7,9 stb.) egyházat mutatja be.

A korai keresztyénség szinte minden önmeghatározása antitézist (negatív definíció) is tartalmaz, egy antigóniát a Civitas Dei és Civitas Diaboli (Isten városa és az ördög városa) között:

- Krisztus Egyháza ↔ Sátán zsinagógája (Jel 2,9; 3,9)
- Isten népe ↔ Pogányok (2Kor 6,14 kk.)
- Krisztus nyája ↔ Vadállatok (1Pt 5,8)
- Isten ültetése ↔ Ellenségek a mezőgazdaságban (Mt 13,39; még: Ézsa 5,5)
- Isten épülete ↔ A sátán oltára, tornya, trónja, fővárosa (Gen 11; 1Kor 10,21; Jel 2,13; 14,8; még: Gen 11)
- Anya Egyház (Ecclesia Femina/Mater) ↔ Anti Sion (Gal 4,25), erkölcsstelen Babilon (Jel 19,7; 21,2; 17,3 vlg.)
- Az egyház mint a Messiás menyasszonya várja a vőlegénnyel való esküvő napját, közben fehér ruhába van öltözve a bűnös közegben (Jel 19,8; 22,17) ↔ Babilon leánya paráználkodik e világ királyaival és megrészegíti a föld népeit az ő italával

megrészegíti, miközben egy skralát színű lovon, bíbor ruhában tűnik fel (Jel 17,2; 18,3).

- A Messiás menyasszonya a vőlegénye, Krisztus elé siet (Jel 19,7) ↔ A nagy parázna a végzete felé halad, miközben másokat is a halálba vonzs (Jel 19,2).

RÖVID ÖSSZEFOGLALÁS ÉS KÖVETKEZTETÉS

Az Ekklezsia, Isten népe, Isten ültetése, Isten épülete, anyaegyház (Ecc. Femina), Krisztus teste (Corpus Christi), harcoló és győzedelmeskedő egyház (Ecc. militans en triumphans) képe az egyházra vonatkoztatva az egyház identitását, jellegzetességeit, célját, küldetését és kapcsolatait mutatja fel.

- Identitás: Krisztusban;
- Jellegzetességek: Krisztus tulajdonságai, melyek a Szentlélek által kiábrázolódnak;
- Cél: Krisztus munkájának a folytatása;
- Küldetés: (aktív:) evangelizáció és (passzív:) Krisztus kiábrázolása (reprezentálása);
- Kapcsolat: Krisztus felé teljes engedelmesség és függés, felebarát felé szeretet, a gonosz felé harc.

Akkor tudjuk a küldetésünket Isten népeként betölteni, ha megtisztulunk és ezeket a meghatározásokat megéljük.

ESZCHATOLÓGIAI IDENTITÁS

Nézőpont: a paruzia késésének téves és az egyház számára rendkívül veszélyes konkluziója, illetve a modernizmus, az egyház ugyanabban a megnyilvánulási irányában testesült meg: az egyház, az önmaga és a környezete látható és ideiglenes állapota felé fordulva, a mulandóban keresi a célját az örökkévaló eszchatológiai cél helyett, s így az örökkévalóságra irányuló célt elvesztetten, az identitáskriszis állapotában vergődik. Rosszabb esetben, ha nem tudatosítjuk a céltévesztett és az örökkévalóság-kapcsolatot

feladó állapotunkat, az egyház csak egy emberi mozgalom lesz.

Az a tény, hogy Jézus vissza fog jönni ítélni élőket és holtakat, az embert kimozdítja a saját igazságából, mely által e világgal kötött szövetséget és az értékvesztettség reménytelenségéből a kegyelmes Krisztushoz és a megváltott testvérekhez menekül. Így az emberben egy új értékrend és a parúzia felé való orientáció alakul ki. Így a keresztyén önazonosság, az eszchatológiában ölt testet. Az eszchatologikus önazonosság jelenségei:

AZ EGYHÁZTAGSÁG

Pál, az első Korinthusi levélben, a gyülekezeti tagoknál (emberi oldalról) az egyháztagság két fő tulajdonságát jelöli meg:

- Negatív: a bűnök megtagadása (1Kor 6, 9-11) és a bűnnel való szakítás kinyilvánítása: (megmosattatok, megszentelődtek, és meg is igazultatok az Úr Jézus Krisztus nevében és a mi Istenünk Lelke által – 1Kor 6, 11 – pass.!);
- Pozitív: csatlakozás a keresztyén gyülekezetbe (a keresztyéni küldetéstudattal).

Goppelt szerint itt Pál csak a gyülekezet tiszta és igaz „mag”-járól beszél, nem az egész gyülekezetéről van szó. Így a látható és a láthatatlan egyház (ecclesia visibilis et invisibilis) megkülönböztetése van kiábrázolva. De szerintem, Pálnál a gyülekezeti tagok ezen szétválasztása egyáltalán nincs jelen, mert ez a megkülönböztetés (diszkriminációt) már a levél címzésénél jelen lehetett volna. A körülhatárolás egyedül a korinthusi gyülekezetre érvényes anélkül, hogy a gyülekezetben belül Pál által meghatározott határok lennének (1Kor 1, 2). Pál, a gyülekezetet nem egy szociológiai, hanem egy kériumatikus közösségként határozza meg⁸.

⁸ Itt érdekes Rudolph Sohm és Adolf Harnack vitája a gyülekezet megjelenéséről. Harnack szerint az egyház történeti, míg Sohm szerint az egyház eszchatologikus jelenség.

A TIZENKÉT TANÍTVÁNY

A tizenkettő fogja az igazi Izraelt vezetni, amelyet most képviselnek (Mt 19, 28; Lk 22, 29). A tanítványok rögtön húsvét után Jeruzsálembe mentek, ahová a zsidók és ők is Krisztust várták, és gondolták, hogy Jeruzsálem Isten országának a központjaként fog megnyilvánulni. R. Bultmann és B. Reicke szerint itt bizonyos analógia mutatkozik Krisztus tanítványai és a qumráni közösség között, nevezetesen, mindkét oldalról úgy tekintettek magukra, mint eschatologikus közösség.

AZ ΕΚΚΛΗΣΙΑ JELENTÉSE (A VÉGIDŐK SZEMPONTJÁBÓL)

Az εκκλησια jelentése (mint keresztyén gyülekezet) a קהל jelentésével azonos, mely az Ósz-ben az igazi Izrael népét jelölte és eschatologikus jelentést hordozott. A LXX mindig εκκλησια kifejezést használ a קהל fordításánál, ami főleg a Deut-ban (itt: a szövetségi törvény és a kiválasztott nép tulajdonságai vannak lefektetve) és a keresztyénségnél is fontos zoltárokban látványos. Az írásmagyarázat történetében, ezeknek a helyeknek nagy jelentősége volt az Ósz és a keresztyén gyülekezet közti folytonosság felmutatásában. A LXX az עדת szintén gyülekezetet jelentő kifejezés fordításánál a συναγωγή-t alkalmazza. Salamon Zoltáraiban az συναγωγή használatos az עדת fordításra és itt éles különbség mutatkozik az εκκλησια-val összehasonlítva: εκκλησια, mint Isten népe mindig egyes szám, míg a συναγωγή, a többi gyülekezetre vonatkoztatva többes szám. Philon fordításában úgyszintén a קהל-יהוה fordítása az εκκλησια. A keresztyének az εκκλησια használatával önmagukat, mint „Isten népe”, „A kiválasztott nép”, „Szentek” határozták meg apokaliptikus reménységgel.

A gyakorlatban Pál három jelentéstartalommal felruházva használta az egyház megjelölésére az εκκλησια-t:

1. Isten egyetemes (katolikus) népe – 1Kor 10, 32;
2. Helyi gyülekezet – 1Kor 1, 2;
3. Keresztyén gyülekezet – 1Kor 11, 8.

SZEGÉNYEK (אַבְיוֹנִים)

Bultmann szerint a keresztyének az önmaguk meghatározása érdekében is használták az אַבְיוֹנִים, szegények kifejezést. A zoltárokban az אַבְיוֹנִים terminus a „kegyes” kifejezésnek a szinonímája. Origenes szintén a keresztyének megjelölésére használta a szegények kifejezést⁹. A qumráni közösség kedvelt önmegjelölési formája volt az אַבְיוֹנִים, mely egyértelmű eschatologikus jelentést hordozott. Mindezek ellenére, szerintem az אַבְיוֹנִים nem lehetett egy általános keresztyén önmegjelölési forma, valószínű, hogy csak a zsidókeresztyén gyülekezeteknél lehetett használatos.

A SÁKRAMENTUMOK (KERESZTELÉS ÉS ÚRVACSORA)

A keresztelés jelentése: 1) teljes egzisztenciával meghalás a bűnnek¹⁰ és feltámadás egy új életre; 2) belépés az utolsó idők gyülekezetébe, teljesen felvállalva az egyházhoz tartozást és az egyházhoz tartozókat. A keresztelésnél ezen jelentések víz használatával való kiábrázolásának legszélesebb vallásos körben elterjedt az eredetét, valószínű az özönvíz sokkhatásának az emberiség kollektív tudatalattijába való bevésődésénél találjuk meg (víz általi meghalása a réginek és új teremtés a meghalást követően). Hisz már az Úsz előtti zsidó (pl. az esszénusok) és pogány vallási irányzatoknál megtalálható a valami felé való meghalás és új létformára való feltámadás, illetve az adott közösséggel való közösségvállalás víz használatával (kultikus fürdők és alámerítések) való kiábrázolása. Az egyház

⁹ Contra Celsum 2,1 (I 126, 19); Epiph. 30, 17, 2 (I 356, 2).

¹⁰ Nem csak kozmetikai mosakodás. Ezt ábrázolta ki a bemeztetés, ami már a kezdetektől fogva sem lehetett kizárólagos aktus.

által használt keresztség a körülmetélkedésnek és János keresztségének a folyamatosságát teljesíti be és ki. Pál úgy ír a keresztségről, hogy a megtérés kiábrázolása (1Kor 6, 11). A keresztség lelki tartalma az elhívott (κλητοι) szentek felé: megmosatás, megszentelődés és megigazulás. Ezen terminusok passzív alakjai, az egyház függő viszonyáról és egyúttal kérügmájáról tesznek hitvallás. A megkeresztelt állapot egy aktív hitvallásra (1Kor 12, 3), és Krisztustól valló állandó függésre ösztönöz (1Kor 1, 2; 1Kor 10, 31).

Az úri szent vacsora („a kenyér megtörése”) szintén eucharisztikus karakterrel bír (αγαλλιασιV – eszchatologikus öröm, προσευχαι – imádság, ACs 2, 42–47). A Didache 9–10 több úrvacsorai imádságformát őrzött meg, melyek valószínű az őskeresztyénségben általános jelleggel bírtak. A nevezett imádságok kérésének lényege, hogy betöltsék az eszchatologus váradalmat (pl.: Did 10, 5). Az 1Kor 10, 16–17 tanúsága szerint az úrvacsora jelentése: közösség Krisztussal és a többi gyülekezeti taggal.

A SZENTLÉLEK KITÖLTETÉSE

A Szentlélek kitöltetése az utolsó idők jeleként van az Ósz-ben számontartva. A Lélek a „záloga” (αρραβων - 2Kor 1,22; 5,5) és „zsengeje” (απαρχη - Rm 8,23) az eszchatonnak. A keresztyének ezt a lelket kapták. A zsidó felfogásban, a lélek által az utolsó időben új próféta támad (ACs 11,28; 21,9-10 stb.) és ő csodát tesz (Mt 10,8; Mk 6,13; ACs 11,28; 21,10 stb., Pálnál 1Kor 12,9.28 stb.).

A PRÓFÉCIÁK BETÖLTÉSE

A próféciák betöltése az utolsó idők ismertetőjele. A próféciák betöltésére való mutatást az őskeresztyén egyház úgy a missziójában, mint az apollogiájában felhasználta (1Kor 9,10; 10,11; Rm 15,4).

KÜLDETÉS

Az eszchatologia a keresztyén egyház missziójának az inspirációja (Mt 28,18–20; az apostolok sürgették a misszió munkáját, mert az Úr közel van – Mt 10,7.9.23).

Még néhány motívum, melynél az egyház eszchatologiai öntudata megmutatkozik: Keresztelő János fellépése és prédikációi, Jézus boldogmondásai és a parúziáról mondott prédikációi.

RÖVID ÖSSZEFOGLALÁS ÉS KÖVETKEZTÉS

Az egyház eszchatologiai öntudatot főleg 11 motívum jellemzi:

1. Az egyháztagság
2. A tizenkét tanítvány
3. Az εκκλησια jelentése
4. Szegények (אביונים) terminus használata
5. A sákramentumok magyarázata
6. A Szentlélek kitöltetése
7. A próféciák betöltése
8. Küldetés értelmezése
9. Keresztelő János fellépése és prédikációi
10. Jézus boldogmondásai
11. Jézus parúziáról mondott prédikációi

Az egyház kiindulási pontja nem e világban van. Az egyház célja: Krisztus képviselése és kiábrázolása, Ki Megváltó és Eljövendő; figyelmeztetni és előkészíteni a világot az eszchatonra. Mert az egyház a Megváltó és Eljövendő Krisztus teste és az eszchaton népe. Az egyház ábrázolja ki az eszchatologikus jövendőt a jelenben (praesentikus eszchatologia).

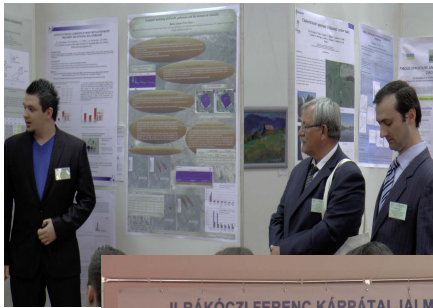
IRODALOMJEGYZÉK

FORRÁSKÉNT FELHASZNÁLT SZÖVEGEK (A SZENTÍRÁSON KÍVÜL)

- DEFERRI, R. J. ed. "Eusebius Pamphili Ecclesiastical History" in *The Fathers of the Church, deel 19 en 29*. Washington, 1969.
- EHRMAN, B.D., *The Apostolic Fathers*, The Loeb classical library 24. Cambridge, 2003.
- EHRMAN, B.D., *The Apostolic Fathers*, The Loeb classical library 25. Cambridge, 2003.
- HERFORD, R.T., *Christianity in Talmud and Midrash*. New York, 1975.
- HERMANS, J., *Herboren uit water en Heilige Geest; doopsel en Geestesgave in oud-christelijke geschriften; een bloemlezing*. Brugge 1983.
- KLIJN, A.F.J., *Apostolische Vaders I*. Kampen, 1981.
- KLIJN, A.F.J., *Apostolische Vaders II*. Kampen, 1983.

SZAKIRODALOM

- BARNARD, M., *Doop en belijdenis. De weg van de liturgie*. Zoetermeer, 2001 (3de druk)
- BARTHA, T., *Keresztyén Bibliai Lexikon*. Budapest, 1995.
- BERKHOF, H., *De kerk en de keizer*. Amsterdam, 1946.
- BOENDERMAKER, J., *Maaltijd van de Heer: oecumenisch-protestant. De weg van de liturgie*. Zoetermeer, 2001. (3de druk)
- BRIENEN, T., *Oriëntatie in de liturgie. Theologie in reformatorisch perspectief*. Zoetermeer, 1992.
- BULTMANN, R., *Az Újszövetség theológiája*. Budapest, 1998.
- CHADWICK, H., *Early Christian Thought and the Classical Tradition*. Oxford, 1966.
- CHADWICK, H., *A korai Egyház*. Budapest, 2003.
- CONTRERAS, C.A., *Christian Views of Paganism. Aufstieg und Niedergang der römischen Welt*. Berlin, New York, 1980.
- DONALD L. J., *Christianity and the Roman Imperial Cult. Aufstieg und Niedergang der römischen Welt*. Berlin, New York, 1980.
- FERGUSON, E., *Backgrounds of Early Christianity 2nd ed. Wm*. Budapest, 1999.
- GOPPELT, L., *Theologie des Neuen Testaments*. Göttingen, 1976.
- HERCZEG, P., *Az Újszövetség Theológiája*. Budapest, 1992.
- LEDEGANG, F., *Origenes*. Kampen, 1995.
- SCHENKE, L., *Die Urgemeinde*. Stuttgart, Berlin, Köln, 1990.
- STAUFFER, E., *Az Újszövetség theológiája*. Budapest, 1981.
- THEISSEN, G., *De godsdienst van de eerste christenen. Een theorie van het oerchristendom*. Kampen, 2001.
- WEGMAN, H.A.J., *Riten en mythen*. Kampen, 1991.

2014. március 27.

CERECO – 2014. Kárpátok Eurorégió Környezetvédelmi Nemzetközi Konferencia a Rákóczi-napok keretén belül.